

Hoćemo li plaćati DAVANJE PLAZME?

Globalni trend je da potražnja za lijekovima iz plazme raste, čak 7-9 posto godišnje, i ona prati porast u standardu liječenja. Zemlje s višim ulaganjima u prosjeku troše više lijekova iz plazme po stanovniku. S druge strane broj donacija krvi, iz koje se plazma izdvaja, stagnira ili opada, a takva je situacija nažalost i kod nas

shutterstock

Gdje je najviše trebamo

Krvnu plazmu troši transfuzijska medicina za bolničke potrebe, no značajno veće količine potrebne su za proizvodnju lijekova iz plazme. Plazmu kao polazni materijal za proizvodnju lijekova nije moguće nadomjestiti umjetnim postupcima i iz toga proizlazi njezina kritična važnost za svaku državu. Najčešće korišteni lijekovi iz plazme su imunoglobulini i albumini. Neophodni su u liječenju kompleksnih, kroničnih, rijetkih bolesti i teških stanja, najviše u imunologiji, pa u hematologiji, onkologiji i sve više u neurologiji. Albumini se najčešće primjenjuju u hitnoj medicini kod opekline i šokova te u kirurgiji, u hepatologiji ili kod kardioloških bolesti. Mnogi pacijenti s leukemijama i limfomima imaju, zbog bolesti i liječenja, manjak vlastitih imunoglobulina i česte infekcije. Njima redovito davanje imunoglobulina smanjuje rizik pojave infekcija, potrebe za prijemom u bolnicu i primjenom antibiotika pa i smrti od infekcije.

Dragan Matic/CROPIX

Dražen Vincsek, predsjednik
Hrvatske udruge leukemija i
limfomi

Nažalost, nestašice plazme se događaju

Povećanjem dobrovoljnog davalaštva krvi ne može se doći do potrebnih količina plazme za lijekove

Koliko je plazme potrebno za zadovoljenje godišnjih potreba za imunoglobulinom samo jedne odrasle osobe s primarnom imunodeficiencijom? Da li se ikada dogodilo da je nedostajalo krvne plazme?

Pacijenti s primarnim imunodeficiencijama su cjeloživotno vezani za primanje imunoglobulina jer tih proteina u svojoj plazmi nemaju, a oni su osnova imunskog odgovora organizma na patogene i upalna stanja. Njih svaka nestašica životno ugrožava, a one se nažalost događaju. Samo za potrebe jedne odrasle osobe s primarnom imunodeficiencijom potrebno je oko 120 donacija plazme kako bi se proizvela jednogodišnja zaliha lijeka. Ako nemate namjensko prikupljanje plazme, pa plazmu izdvajate iz darovane krvi, tada je potrebno 337 donacija krvi jer plazma čini 55% krvi uz to što se krv prikuplja u manjim dozama. Pandemija je pokazala koliko smo ovisni o globalnim logističkim lancima ako nemamo vlastite. Tijekom pandemije zabilježen je značajan pad donacija krvi i plazme. Zato je EU odlučila donijeti novu uredbu o tvarima ljudskog podrijetla što uključuje i plazmu. To je dio nastojanja EU za smanjivanjem ovisnosti o SAD-u koji namjenski prikuplja plazmu u privatnim plazma centrima. U EU takvi centri za sada postoje samo u Njemačkoj, Austriji, Češkoj i Mađarskoj. Tamo se prikupi više od polovice plazme za proi-

zvodnju lijekova s kojom Europa raspolaže.

Hrvatska će morati osigurati više doza plazme, moguće i nekim od modela plaćanja prikupljanje plazme?

Bez donora nema životno važnog lijeka! Bez obzira na to radi li se o donorima krvi pa se plazma izdvaja tako ili donorima plazme. Međutim, praksa i brojke pokazuju da se povećanjem dobrovoljnog davalaštva krvi ne može doći do potrebnih količina plazme za lijekove i zato EU potiče uspostavljanje namjenskih programa za prikupljanje plazme. Jedine zemlje koje su samodostatne u količini plazme su one koje su privatnom sektoru dozvolile da, uz javni, radi na prikupljanju plazme i da ima mogućnost kompenzirati donore. Ako netko godišnje pristupi petnaest puta davanju plazme, i za svako davanje potroši minimalno tri sata na dolazak i boravak na separatoru, radi se o značajnom trudu i utrošku vremena koji smatra da je razumno kompenzirati. Uostalom, takva je praksa nekada bila i u Imunološkom zavodu dok je prikupljao plazmu. Međutim, postoje bojazni da bi to od vratilo jedan broj davatelja krvi i ugrozilo transfuzijski sustav. Brojke koje su prezentirali predstavnici europskog udruženja prikupljatelja plazme na nedavnom simpoziju u Zagrebu pokazale su da u zemljama u kojima rade plazma centri nije došlo do smanjenja u prikupljanju krvi.

Dobrovoljno davalaštvo krvi naše je nacionalno blago

Nacionalni program planira podići prikupljene količine plazme, ali samo dobrovoljno. Uplitanje novca moglo bi narušiti taj sustav

Modelom dobrovoljnog darivanja Hrvatska prikuplja dovoljno pune krvi, ali ne i krvne plazme?

- Hrvatska ima 45 darivanja krvi na tisuću stanovnika godišnje čime se prikupi oko 190.000 doza i, što se tiče labilnih krvnih pripravaka, samodostatni smo. Iz donirane krvi izdvoji se oko 50.000 litara plazme, od toga se 55 posto koristi za transfuzijsko liječenje, ostalo se izdvaja za frakcioniranje (proizvodnju lijekova iz plazme). Time zadovoljavamo oko 45 posto naših potreba, ostalo uvozimo, kao i EU, uglavnom iz SAD-a.

Nacionalni program opskrbe RH lijekovima proizvedenim iz ljudske plazme 2023. - 2027. trebao bi zaživjeti ove godine. Što mu je cilj?

- Program predviđa postupno godišnje povećanje količine prikupljene plazme za frakcioniranje sa sadašnjih 22.000 litara na više od 50.000 litara, što je procijenjena količina za samodostatnost. Izrađen je operativni plan za transfuzijske centre za povećanje prikupljanja plazme za preradu, Program uključuje revitalizaciju proizvodnje lijekova iz plazme u Imunološkom zavodu, bolju opremljenost transfuzijskih

centara, snažnu kampanju za poticanje darivanja...

Udruge oboljelih koji ovisе o lijekovima iz plazme zabrinulo je što se u Programu spominje racionalizacija potrošnje plazme.

- Spominje se racionalizacija, ali ne na štetu pacijenata. Odnosi se na dobro upravljanje prikupljenom plazmom, racionalnu primjenu i edukaciju zdravstvenih radnika. Racionalna primjena već je sada, primjer je Rijeka, dovela do značajnog smanjenja potrošnje svježih zamrznute plazme kao transfuzijskog pripravka uz pridržavanje strogih indikacija. Transfuzijska služba ne zagovara restrikciju lijekova proizvedenih iz plazme nego, kao i ostali razvijeni svijet, maksimalno smanjivanje primjene plazme kao krvnog pripravka.

Neke europske zemlje imaju kombinirani model dobrovoljnog i privatnog prikupljanja plazme i po rezultatima su bolje od onih koje prikupljaju samo dobrovoljno. Nacionalni program ne razmatra mogućnost privatiziranja dijela sustava.

- Nacionalni program planira podizanje prikupljenih količina, ali samo od dobro-

voljnih, neplaćenih darivatelja u transfuzijskim centrima koji su pod javnim nadzorom. Davalaštvo krvi je "nježna biljka" i ono treba biti naše nacionalno blago, a uplitanje novca moglo bi ga narušiti. Nama su na prvom mjestu zdravlje i sigurnost, naravno, i dostatnost, ne samo zbog imunoglobulina. Što bi bilo kad bismo imali manje dobrovoljnih darivatelja i kad bi nedostajalo eritrocita, trombocita? Izravno bi bili ugroženi životi brojnih bolesnika kojima su krvni pripravci nezamjenjivi lijekovi. Zagovaratelji privatizacije ističu četiri zemlje (Austrija, Njemačka, Češka, Mađarska) u kojima (ili u nekim njihovim pokrajinama) plaćaju davateljima plazme, ali značajno veći broj država članica EU podržava prikupljanje plazme pod okriljem javnog sektora. Kako za primatelje, tako brinemo i za darivatelje i njihovo zdravlje, odnosno za to tko daje krv/plazmu, kada, koliko često... Europski parlament je usvojio prijedlog Uredbe o standardima kvalitete i sigurnosti za tvari ljudskog podrijetla namijenjene primjeni kod ljudi. Među ostalim, navodi se da bi se programi kojima se promiče darivanje trebali temeljiti na načelu dobrovoljnog i neplaćenog darivanja, altruizma darivatelja i solidarnosti. Prihvatljiva je financijski neutralna naknada, ali nikad takva koja bi proizvela financijsku dobit za darivatelja ili ga potaknula da navede netočne informacije o svom zdravlju, zbog čega bi davanje moglo biti prijatnija njegovom i zdravlju mogućih primatelja.

Željko Puhoški/CROPIX

Doc. prim. dr. sc. Irena Jukić,
spec. transfuziologije,
ravnateljica Hrvatskog
zavoda za transfuzijsku
medicinu